

zins gerechtvaardigd besef dat het land, met een roofdier als buurman, in een bedenkelijk zwakke positie verkeerde. 'All of them hope', had Churchill met betrekking tot de kleine neutrale mogendheden gezegd, 'that the storm will pass before their turn comes to be devoured.' Daarmee had hij gelijk gehad, het grootste gelijk van de wereld. Misschien was dat een van de redenen geweest waarom men zich zo aan zijn betoog gestoten had. De profetie van het noodlot is dubbel onverdragelijk wanneer men in wezen niets doen kan om dat noodlot te keren.

Regeringsbeleid

Het is moeilijk schrijven over het regeringsbeleid in de neutraliteitsperiode voorzover dat op de buitenlandse politiek betrekking had. Ook hier laten de notulen van de kabinetsvergaderingen ons geheel in de steek: zij verschaffen geen grein informatie of opheldering; een uitvoerig dagboek dat minister van Kleffens bijgehouden had, werd na de meidagen door de Duitsers in Den Haag gevonden en verdween tijdens de oorlog.¹ Dat de ministers zonder uitzondering voorstander waren van de handhaving en verdediging der neutraliteit, sprak intussen vanzelf. Het zegt niet alles. Hoe werd die neutraliteit geïnterpreteerd?

Twee vragen rezen hierbij: moest Nederland Duitsland de oorlog verklaren ook indien (het was een voor de hand liggende veronderstelling) de Duitse legers alleen door Zuid-Limburg zouden trekken – en moest Nederland de Geallieerden de oorlog verklaren en zich dus aan de zijde van Duitsland scharen indien Frankrijk en Engeland onverhoopt, in het kader van hun oorlogvoering tegen Duitsland, Nederlands grondgebied zouden schenden?

Er zou misschien geen reden zijn, de eerste vraag aan de orde te stellen, ware het niet dat tijdens maar vooral ook na de bezetting door sommigen, met name door het van achterdocht bezeten tweetal prof. Gerretson en jhr. Groeninx van Zoelen, gecolporteerd werd met het betoog (wij komen er in een ander verband nog op terug) dat de z.g. *inner circle* van het kabinet (minister-president de Geer en de ministers Dijkhoorn en van Kleffens) bezuiden de rivieren in het geval van een beperkt Duits offensief uitsluitend een 'symbo-

¹ Het dagboek bevatte bezwarend materiaal voor enige Duitsers wat hun trouw aan Hitler betrof, met name ten aanzien van de *Staatssekretär* van het *Auswärtige Amt*, Ernst von Weizsäcker; deswege werd het door een der ambtenaren verdonkeremaand; het is helaas na de oorlog niet teruggevonden (brief, 24 jan. 1966, van E. N. van Kleffens).